

Универзитет Сингидунум, Факултет за туристички и
хотелијерски менаџмент, Београд

DOI 10.5937/kultura1652281K

УДК 338.48(497.113)

621.548(479.113)

стручни рад

МОГУЋНОСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПРЕОСТАЛИХ ВЕТРЕЊАЧА У ТУРИСТИЧКУ ПОНУДУ ВОЈВОДИНЕ

Сажетак: Крајем XVIII и почетком XIX века холандски, мађарски, словачки и српски мајстори саградили су више од 280 ветрењача у Војводини. Као најсавршеније грађевине за млевење житарица до тада, ветрењаче су користиле снажну енергију југоисточног, северног и северозападног ветра, олакшавајући животе људима тог времена. Два века касније, на основу теренског истраживања које је спроведено у Војводини у периоду од 2012. до 2014. године, утврђено је да физички постоји још једанаест ветрењача. Упркос томе што већина њих има одређени степен заштите, ови важни споменици народног градитељства налазе се у веома лошем стању и немају своју функцију. Циљ овог рада је да укаже на примере добре праксе и укључивање ветрењача у туристичку понуду европских земаља, као и на могућности имплементације преосталих ветрењача Војводине као важних културно-историјских споменика и саставног дела историје, културе и баштине наше земље као шанси за обogaћивање туристичке понуде Војводине.

Кључне речи: ветрењаче, културни мотиви, културно наслеђе, туризам, Војводина, туристичка понуда

Увод

Од најстаријих времена до данас, културни мотиви су били главни покретачи људи ка путовањима и саставни део првих путовања, иако потребе туриста за културом нису биле означене као основне. Промене на страни туристичке тражње довеле су до стварања веома захтевних туриста, а самим тим и све бржег развоја посебних облика туризма, међу које се убраја и културни туризам. Последњих деценија, културни туризам доживљава експанзију захваљујући тражњи туриста за „културним производима”, који постају примарни мотиви туристичке дестинације, њен имиџ, део националног идентитета и утичу на повећавање потрошње.¹

Значај културе за развој туристичке дестинације може се посматрати са више аспеката: културни туризам важан је за финансијски промет јер посетиоци заинтересовани за културу троше више новца; култура ствара позитиван имиџ локалитета али и културну разноликост.² Истицање различитости између две сличне, конкурентске туристичке дестинације неопходно је како би се створила одређена предност, стварао квалитетнији рејтинг приликом избора циља путовања.³

Промене у различитим сферама људског друштва које је до неог ХХИ век, одразиле су се и на понашање туриста и истицање њихових „другачијих” потреба. Туристи трагају за новим, аутентичним производима туризма који нису доступни великом броју људи. Најчешћи предмет интересовања савременог туристе су неистражене дестинације са очуваном животном средином, необичним облицима смештајне понуде, узбудљивим догађајима који буде адреналин, стварају посебне доживљаје и заувек остају у сећањима.

Особине „културног туристе” су да се фокусира на једну географску локацију или више њених културних ентитета. Ово је тип туристе који избегава комерцијалне садржаје и који ће више пута посетити одређени град, регион или земљу у потрази за културним разумевањем неке врсте уметности, историје, фестивала, музеја.⁴

1 Јелинчић, Д. А. (2005) Култура као покретачка снага редефинирања имиџа дестинације, *Acta turistica*, вол. 17, бр.1, Загреб: Свеучилиште у Загребу, Економски факултет, стр. 56-78.

2 Исто.

3 Пирјевец, Б. (1998) Креирање имиџа туристичке дестинације након рата, *Acta turistica*, вол. 10, бр. 2, Свеучилиште у Загребу, Економски факултет, стр. 93-182.

4 Stebbins, R. A. (1997) Cultural tourism as a Serious Leisure, *Annals of tourism research*, vol. 23, Elsevier, p. 948-950.

Како се утицај културних мотива на развој туризма повећавао кроз време, посебно када је реч о економским ефектима, веома је важно сагледати могућност имплементације постојећих споменика културе са циљем постизања позитивних утицаја на туристичку дестинацију.⁵

Позитивни ефекти културног туризма односе се и на подизање општег културног нивоа становништва, успостављања међународних контаката, ширења културе.⁶

Циљ овог рада је да скрене пажњу на преостале ветрењаче у Војводини, њихов културни и економски значај и могућности имплементације у туристичку понуду, са циљем постизања препознатљивости и конкурентске предности у односу на сличне дестинације у окружењу.

Ветрењаче у туристичкој понуди европских земаља

Прва и најједноставнија ветрењача по својој функцији саграђена је у XI веку у Немачкој.⁷ Захваљујући холандским мајсторима, нешто сложеније ветрењаче са крилима на којима су била затегнута платна, појављују се како у Холандији, тако и у различитим деловима Европе у периоду од XV до XIX века. Њихова функција била је везана за уситњавање житарица за исхрану људи и стоке, испумпавање воде, ситњење камена, зачина, итд. Брз развој људског друштва у целини, појава парних, електричних млинова, довела је до изумирања и рушења „дивова на ветар” већ почетком XX века.

Преостале ветрењаче на подручју Европе данас представљају остатке некадашњих млинова и претворене су у атрактивне смештајне капацитете, ресторане, музеје, сувенирнице.

Већина медитеранских земаља поседује ветрењаче на веома атрактивним локацијама и то на највишим тачкама острва како би могле да користе ветар. Међу најлуксузније смештајне капацитете спадају ветрењаче острва Санторини у Грчкој.⁸ За њима не заостаје ни пет атрактивних ветрењача

5 Крејић, Ж., Черовић, С. и Милићевић, С. (2016) The impact of socio-demographic characteristics on travel expenditures of Hungarian tourists in the village of Skorenovac, *Economics of Agriculture*, Vol. 2, Belgrade, The Balkan Scientific Association of Agrarian Economists, p. 601-617.

6 Томка, Д. (2001) Туризам и култура: Образовање становништва и културне навике као основа успешног културног туризма, *Култура* бр. 103/104, Београд, Завод за проучавање културног развоја, стр. 271-285.

7 Николић, Р. (1955) Ветрењаче у Југославији, *Рад музеја Војводине* бр. 4, Нови Сад: Војвођански музеј, стр. 97-112.

8 <http://www.windmill.gr/> 18. 5. 2014.

острва Миконос из XVI века, које су саградили Млечани ради уситњавања житарице. Оне су данас музеји у којима се одвијају локалне манифестације на острву.

Са циљем да се подстакне развој културног туризма у Грчкој, предузете су мере подршке које се односе на обнову цркава, манастира, традиционалних путева, ветрењача и воденица.⁹ У близини Бискајског залива, у Француској, налази се ветрењача претворена у смештајни капацитет, окружена виноградима и сунцокретима. У њој се може боравити минимално седам дана, а цена смештаја за ноћ прелази неколико стотина евра.¹⁰ Шпанске ветрењаче су предмет тражње туриста пре свега због атрактивне приче о Дон Кихоту и његовој борби са ветрењачама. Налазе се на Балеарским острвима и представљају веома важне културно-историјске споменике чија улога је непроцењива у туристичкој понуди овог подручја. Ветрењаче као културно-историјски споменици имају своју функцију и у туристичкој понуди Финске, Шведске, Немачке, Велике Британије, Пољске, Мађарске, Румуније, итд.

Холандске ветрењаче у прошлости су, као и данас, биле међу најатрактивнијим грађевинама, али и узор за градњу војвођанских ветрењача. Преосталих осам ветрењача саграђених у периоду од XVII до XIX века, било је размештено на различитим крајевима Холандије. Данас су ове ветрењаче сконцентрисане и донете на заједнички простор у туристички комплекс *Zanse Schanse* у граду Зандаму, где употпуњавају музеј основан средином XX века и чине једно од најпопуларнијих и најатрактивнијих туристичких места у Холандији, које сваки туриста обавезно посећује приликом боравка у овој земљи.¹¹ Ветрењаче међу свеже зачине, тропске производе, житарице, али и састојке од којих се производе биљна уља попут ланеног и уља од репице, као и различите боје, креде, пигменти и уља намењена уметницима из целог света. Тако је једна од њих претворена у уљару, друга у пилану, трећа у продавницу, четврта у музеј. Током 2014.

9 Sdrali, D. and Chazapi, K. (2007) Cultural tourism in a Greek insular community: the residents' perspective, *Tourismus: an International multidisciplinary journal of tourism*, Vol. 2, No 2, University of the Aegean, Greece, p. 61-75.

10 Крејић, Ж. (2014) *Ветрењаче Војводине некад и сад*, Панчево: Удружење грађана *Посети Панчево*, стр. 112.

11 Moufakkir, O. (2007) Heritage Attractions and the Case of the Dutch Windmills, *Tourism Analysis*, Vol. 12, No. 5-6, Cognizant Communication Corporation, p. 493-497.

године, ово насеље је привукло 1.6 милиона посетилаца, а број посета се повећава.¹²

Настанак ветрењача у Војводини

Мотив за изградњу ветрењача у Војводини био је исти као и у осталим деловима Европе. „Разлог њиховог настанка био је, пре свега, млевење жита и житарица, које су људи користили у свакодневној исхрани али и исхрани стоке; захваљујући ветрењачама, секла се чоја, дромио се камен, ситнио се папир.”¹³ Изградња ветрењача заменила је дуготрајно и мукотрпно ручно ситњење житарица, али и потиснула дотадашње млинове на коњски погон-суваче.

Прва ветрењача у Војводини саграђена је на подручју Зрењанина, и то у Елемиру 1794. године¹⁴. Подигао ју је богати трговац Агоштон Киш, по узору на холандске ветрењаче које је имао прилике да види на свом путу у Холандији, тражећи лек за своју болест.

По узору на прву ветрењачу, широм Војводине се граде „млинови на ветар”. Доминирале су у различитим подручјима Војводине, а њихова масовна градња почиње у оним деловима земље која су имала највеће приносе житарица а самим тим и најплоднију земљу: Бачка и Банат. Ветрењаче су се градиле на периферији места, у деловима који нису били насељени, и у чијој околини није било дрвећа нити било каквих помоћних објеката, који би стварали потешкоће у „хватању” доброг ветра. Са друге стране, масовна крила ветрењача често су угрожавала безбедност како ветрењара, тако и људи који су жито доносили на мељаву, али и деце.

Имале су облик зарубљене купе. Спољни зидови грађени су од цигле, а унутрашњи од ћерпича (непечене цигле која је настајала мешањем блата и кукурузне плевеве). Као највише грађевине у месту, имале су четири крила, на којима су била разапета платна. На врху покретног крова ветрењаче, налазио се ветроказ, најчешће у облику петла, који је показивао правац дувања ветра и усмеравао млинаре на коју страну света да окрену кров. Млела је помоћу дрвеног механизма изграђеног од багрема или хроста, али и масивног

¹² www.zaansmuseum.nl/zaandam, 10. 6. 2016.

¹³ Черовић, С. и Крејић, Ж. (2011) Ветрењаче као специфични облици туристичке понуде, *Хотел линк – часопис за хотелијерство, рестораторство и гастрономију*, Београд: Виша хотелијерска школа, вол. 12, бр. 17-18, стр. 135-141.

¹⁴ Крејић, Ж. (2014) *Ветрењаче Војводине некад и сад*, Панчево: Удружење грађана *Посети Панчево*, стр.10.

камења које се у комадима налазило у природи и довозило из Мађарске и Румуније.¹⁵

Најчешће су млеле кукуруз, пшеницу, оvas и јечам. Према сећањима најстаријих Војвођана, најлепши хлеб је био онај од брашна добијеног у ветрењачи. При повољном северозападном и југоисточном ветру, ветрењача је за 24 часа могла да самеле просечно 700 кг жита. Типично војвођанско окружење састојало се од ветрењаче, млинареве куће (у којој је живео млинар) и ђерма (који је био неопходан за појење стокe која је довозила жито на мељаву). Током 1885. године у Бачкој и Банату је евидентирано преко 280 ветрењача.¹⁶

Преостале ветрењаче у Војводини

Теренско истраживање у Војводини спроведено у периоду од 2012. до 2014. године показало је да се на подручју северне српске покрајине Војводине налази 11 ветрењача које су грађене крајем XIX века, и то у следећим местима: ветрењача у Меленцима (општина Зрењанин), ветрењача у Белом Блату (општина Зрењанин), ветрењача у Орому (општина Кањижа), ветрењача у Суботици, ветрењача у Гунарошу (општина Бачка Топола), ветрењача у Оборњачи (општина Ада), ветрењача у Бачкој Тополи, ветрењача у Карађорђеву (општина Бачка Паланка), ветрењача у Бечеју, ветрењача у Чуругу (општина Жабаљ), ветрењача у Госпођинцима (општина Жабаљ).

Увидом у списак заштићених културних добара Покрајинског завода за заштиту споменика културе, утврђено је да је заштићено пет ветрењача, од којих једна физички не постоји. Ветрењача у Чуругу (општина Жабаљ), означена је као културно добро од великог значаја и налази се у другој категорији заштите, као и ветрењача у Меленцима (Зрењанин) која физички не постоји. На листи значајних културних добара налази се ветрењача у Оборњачи, Орому, ветрењача у Меленцима (познатија као Бошњакова ветрењача).¹⁷ Остале ветрењаче, иако су грађене у истом периоду, не налазе се под заштитом државе ни на папиру.

Теренско истраживање показало је и да се без обзира на степен заштите које имају, ветрењаче налазе у катастрофалном стању, посебно ветрењаче у Госпођинцима, Белом Блату, Гунарошу, Чуругу и Меленцима. Сам прилаз ветрењачама

¹⁵ Исто, стр. 12.

¹⁶ Николић, Р. (1955) Ветрењаче у Југославији, *Рад музеја Војводине* бр. 4, Нови Сад: Војвођански музеј, стр. 97-112.

¹⁷ Интерна документација Покрајинског завода за заштиту споменика културе, Нови Сад.

је отежан јер се простор око њих не одржава, док је спољашњост а посебно унутрашњост ветрењача врло небезбедна за посетиоце, услед одрањања материјала. Ниједна од преосталих ветрењача нема крила, кровови углавном прокишњавају, или су домови птицама, што се лоше одражава на целокупан објекат и уображава њихово пропадање.

Током 2008. године, постојећа ветрењача у Меленцима је реконструисана са циљем да се преуреди у туристичко-угоститељски објекат. Међутим, лошом реконструкцијом и неадекватним материјалима коришћеним у обнови, дошло је до обрушавања зидова и крова, чиме је ветрењача доведена у још горе стање.

Немар и проблеми заштите ових важних објеката народног градитељства постоје деценијама. Средином XX века постојале су иницијативе појединаца за стављање ветрењача под заштиту. Међутим, такви захтеви су одбијани уз образложење да се објекти налазе у лошем стању.¹⁸

Остаје нејасно зашто све ветрењаче немају исти облик заштите јер потичу из истог периода. Док су једне заштићене као споменици културе од изузетног значаја, друге нису заштићене уопште, а ветрењача која не постоји више ни физички, још увек се налази на листи заштићених културних добара.

Лоше стање ветрењача није последица само недостатка новца, већ и опште немарности људи у заједници, али и установа које се баве њиховом заштитом. Иако су ветрењаче стављене под заштиту веома касно, забрињава чињеница да недостаје идеја и иницијатива за њихову обнову и стављање у функцију. Једина ветрењача из прошлости која има своју намену је ветрењача у Бечеју која је претворена у ресторан.

Могућности имплементације ветрењача у туристичку понуду Војводине

Природни и културни мотиви представљају туристичке атрактивности једне дестинације. „Културно наслеђе даје одређену аутентичност дестинацији, чини је препознатљивом и друкчијом, и на њему се често темељи конкурентска предност у односу према другим дестинацијама”¹⁹.

18 Интерна документација Покрајинског завода за заштиту споменика културе, Нови Сад; Захтев из 1962. године за стављање ветрењаче у Оборњачи под заштиту.

19 Вртипрах, В. (2006) Културни ресурси као чинитељ туристичке понуде у 21. столећу, *Економска мисао и пракса* бр. 2, Дубровник: Свеучилиште у Дубровнику, стр. 279-296.

Важност ветрењача као културно-историјских споменика и значај њихове имплементације у туристичку понуду Војводине, може се посматрати са више аспеката. Пре свега, ветрењаче су споменици народног градитељства и представљају важно сведочење о животу, раду и обичајима људи са подручја Војводине. То су неафирмисани културни ресурси, чијом би се обновом и заштитом створила шанса за имплементацију и стварање препознатљивог туристичког производа Војводине. Ветрењаче представљају и споменике културе који имају посебан културни идентитет, заснован на културно-историјском наслеђу. Простори на којима се данас налазе преостале ветрењаче у Војводини можемо означити као атрактивне локације, које поред културног, погодују развоју различитих врста туризма, попут еко туризма, сеоског и одрживог туризма. С обзиром на чињеницу да су ово били објекти поред којих се окупљало локално становништво не само за време мељаве житарица, већ и у време сеоских слава и вашара, ветрењаче могу бити значајне и са аспекта гастрономије, фестивала и употпуњавања садржаја. Такође, са циљем обogaћивања постојећих, али и стварања нових културних рута Војводине, неопходна је имплементација ветрењача ради побољшања равоја културног туризма.

Оне су значајне и са енергетског аспекта: то су објекти који користе чисту енергију ветра за свој рад и имају могућност њеног акумулирања. Ветрењаче могу тражити своју шансу и у сеоској понуди Војводине, не само као смештајни капацитети, већи и као музеји и сувенирнице. Као објекти културног наслеђа, ветрењаче доприносе националном поносу и стварају другачију слику земље на туристичком тржишту.²⁰

„Ветрењаче задовољавају сва начела одрживости, и стога се морају узети веома озбиљно у разматрање при формирању новог и другачијег туристичког производа на нашем тржишту.”²¹

Ветрењаче се могу имплементирати у туристичку понуду Војводине и стварањем културних рута. „Туризам базиран на културним рутама је врста наслеђа и туристички метод који се врло често користи у појединим земљама како би се искористило наслеђе са основном сврхом у конзервацији, културном очувању, туризму, али и као покретач друштвено-

20 Moufakkir, O. (2007) Heritage Attractions and the Case of the Dutch Windmills, *Tourism Analysis, Cognizant Communication Corporation*, Vol 12, No. 5-6, p. 493-497.

21 Крејић, Ж. (2011) *Ветрењаче као атрактивни елементи простора Србије за развој посебних облика туризма*, мастер рад, Факултет за туристички и хотелијерски менаџмент, Универзитет Сингидунум, Београд, стр. 67.

економског развоја.”²² Креирањем тематских културних рута ветрењача, ови важни споменици културе могли би да пронађу своје место не само у туристичкој и културној понуди Војводине, већ и Европе.

Са друге стране, обједињавањем свих преосталих ветрењача на једној, атрактивној локацији са мноштвом садржаја, може се формирати нови, конкурентски производ Војводине као туристичке дестинације.

Закључак

Традиција грађења ветрењача у Војводини, изузетан потенцијал ветра као обновљивог извора енергије, развој посебних облика туризма у свету и промене туристичке тражње, дају нашој земљи значајне шансе у погледу имплементирања преосталих ветрењача у Војводини у њену туристичку понуду. Иако је економски значај ветрењача изражен шре свега у оним земљама које имају високу туристичку тражњу, важност преосталих ветрењача као културно-историјских споменика и мотива за будући развој културног туризма не сме бити занемарен. Ветрењаче заиста могу бити атрактивни елементи простора Војводине и потенцијал за стварање конкурентске предности дестинације у односу на суседе.

Међутим, теренским истраживањем преосталих „млинова на ветар” утврђено је да се о њиховој имплементацији у туристичку понуду наше земље може говорити тек по завршеној обнови и реконструкцији која не би била штетна по њих као што је то већ био случај.

Лоша инфраструктура и катастрофално стање у којима се налази већина ветрењача у Војводини, необележени путеви који воде до њих, али и локалитети на којима се налазе, упућују на хитну реконструкцију објеката народног грађитељства.

Услед вандалског понашања појединаца и скрнављења културно-историјских споменика, неопходно је примењивати казне, јер није познато да је ико икада одговарао за мноштво крађа и разбојништава, одношења делова ветрењача, која су се деценијама уназад дешавала.

Туристичке дестинације које желе остати и постати конкурентне морају развијати иновативне туристичке производе. Имплементацијом ветрењача у туристичку понуду

22 Терзић, А., Бјељац, Ж. и Јовановић, Р. (2014) Туризам и култура: Заштита, ревитализација и употреба наслеђа кроз систем формирања рута-Евалуација мастер плана путевима римских царева, *Култура* бр. 141, Београд: Завод за проучавање културног развитака, стр. 319-335.

Војводине и стварањем културних атракција, обогаћује се туристичка понуда дестинације, проширује понуда туристичких аранжмана и утиче се на препознатљивост земље у целини.

Оживљавање културно-историјских споменика утиче и на пораст профита, запошљавање локалног становништва, чиме се подиже ниво квалитета живота људи на дестинацији али и доживљаја туриста.

На основу претходно изнесених чињеница о преосталим ветрењачама у Војводини, може се закључити да постоји широк спектар могућности њихове имплементације као остатака културне баштине у туристичку понуду Војводине. Добре примере праксе страних земаља треба применити и неговати културно-историјске споменике као део прошлости, историје, традиције једног народа.

Преостале ветрењаче на оригиналним пределима и енергија ветра, у комбинацији са елементима новог и другачијег туристичког производа, дају шансу Војводини за развој специфичних облика туризма у ближој будућности.

Уколико имплементација ветрењача у туристичку понуду Војводине и Србије изостане, то би значило и потпуни нестанак ових важних културно-историјских споменика са наших простора, чије је стање последњих деценија забрињавајуће.

ЛИТЕРАТУРА:

Вртипрах, В. (2006) Културни ресурси као чинитељ туристичке понуде у 21. столећу, *Економска мисао и пракса* бр. 2, Дубровник: Свеучилиште у Дубровнику, стр. 279-296.

Јелинчић, Д. А. (2005) Култура као покретачка снага редефинирања имиџа дестинације, *Acta turistica*, Вол. 17, бр. 1, Загреб: Свеучилиште у Загребу, Економски факултет, стр. 56-78.

Moufakkir, O. (2007) Heritage Attractions and the Case of the Dutch Windmills, *Tourism Analysis*, Vol 12, No 5-6, Cognizant Communication Corporation, p. 493-497.

Sdrali, D. and Chazapi, K. (2007) Cultural tourism in a Greek insular community: the residents' perspective, *Tourismus: an International multidisciplinary journal of tourism*, Vol. 2, No 2, University of the Aegean, Greece, p. 61-75.

Stebbins, R. A. (1997) Cultural tourism as a Serious Leisure, *Annals of tourism research*, Vol. 23, Elsevier, p. 948-950.

www.zaansmuseum.nl/zaandam, 10. 6. 2016.

Интерна документација Покрајинског завода за заштиту споменика културе, Нови Сад.

Крејић, Ж. (2011) *Ветрењаче као атрактивни елементи простора Србије за развој посебних облика туризма*, мастер рад, Факултет за туристички и хотелијерски менаџмент, Универзитет Сингидунум, Београд.

Крејић, Ж. (2014) *Ветрењаче Војводине некад и сад*, Панчево: Удружење грађана *Посети Панчево*.

Крејић, Ж., Черовић, С. и Милићевић, С. (2016) The impact of socio-demographic characteristics on travel expenditures of Hungarian tourists in the village of Skorenovac, *Economics of Agriculture*, Vol. 2, Belgrade: The Balkan Scientific Association of Agrarian Economists, p. 601-617.

Николић, Р. (1955) Ветрењаче у Југославији, *Рад музеја Војводине* бр. 4, Нови Сад: Војвођански музеј, стр. 97-112.

Пирјевец, Б. (1998) Креирање имица туристичке дестинације након рата, *Acta turistica*, Вол. 10, бр. 2, Загреб: Свеучилиште у Загребу, Економски факултет, стр. 93-182.

Терзић, А., Бјељац, Ж. и Јовановић, Р. (2014) Туризам и култура: Заштита, ревитализација и употреба наслеђа кроз систем формирања рута – евалуација мастер плана путевима римских царева, *Култура* бр. 141, Београд: Завод за проучавање културног развитака, стр. 319-335.

Томка, Д. (2001) Туризам и култура: Образовање становништва и културне навике као основа успешног културног туризма, *Култура* бр.103-104, Београд: Завод за проучавање културног развитака, стр. 271-285.

Черовић, С. и Крејић, Ж. (2011) Ветрењаче као специфични облици туристичке понуде, *Хотел линк – часопис за хотелијерство, ресторатерство и гастрономију*, Вол. 12, бр. 17-18, Београд: Виша хотелијерска школа, стр. 135-141.

Živana Krejić and Slobodan Čerović

University *Singidunum*, Faculty for Tourism and Hospitality Management,
Belgrade

THE POSSIBILITY OF INCLUDING THE REMAINING
WINDMILLS IN THE TOURIST OFFER OF VOJVODINA

Abstract

At the end of the eighteenth and in the early nineteenth century, Dutch, Hungarian, Slovak and Serbian builders built more than 280 windmills in Vojvodina. As the most advanced facilities for grinding grain, windmills used the drive energy of the northern and the northwestern winds and facilitated the lives of the people of that time. Two centuries later, based on a field research carried out in Vojvodina in the period from 2012 to 2014, it was determined that eleven windmills still physically exist. Despite the fact that most of them are protected by law, these important monuments of folk architecture are in very poor condition and have lost their function. The aim of this paper is to point to the examples of good practice and the inclusion of windmills in the tourist offer of European countries as well as the possibility for the revitalization of the remaining windmills in Vojvodina as important cultural and historical monuments and an integral part of the history, culture and heritage of our country – as a chance to enrich the tourist offer of Vojvodina.

Key words: *windmills, cultural motives, cultural heritage, tourism, Vojvodina, tourist offer*



Мирко Ковачевић, *Чувар*,
акрил на пергаменту, 87x74 цм, 2011.